

WYMAGANIA EDUKACYJNE NIEZBĘDNE DO UZYSKANIA POSZCZEGÓLNYCH ŚRÓDROCZNYCH I ROCZNYCH OCEN KLASYFIKACYJNYCH Z GEOGRAFII dla klas 2 (liceum 4-letnie) W XLIV LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCYM im. STEFANA BANACHA W WARSZAWIE
Na podstawie: *Oblicza geografii* – część 2. Poziom rozszerzony. Wydawnictwo NOWA ERA

Wymagania na poszczególne oceny				
konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzające (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
2	3	4	5	6
I. Procesy zewnętrzne kształtujące powierzchnię Ziemi				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje procesy egzogeniczne kształtujące powierzchnię Ziemi • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wietrzenie, zwietrzelina</i> • wyróżnia rodzaje wietrzenia (fizyczne, chemiczne, biologiczne) • wymienia produkty wietrzenia • wymienia rodzaje ruchów masowych • wyjaśnia znaczenie terminu <i>kras</i> • wymienia skały rozpuszczalne przez wodę • wymienia podstawowe formy krasowe • wymienia elementy doliny rzecznej na podstawie schematu • wymienia rodzaje erozji rzecznej • wymienia typy ujść rzecznych • wskazuje na mapie delty i ujścia lejkowate • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lodowiec górski, lądolód</i> • wymienia rodzaje moren • rozróżnia formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności lodowców górskich i lądolodów na ilustracji oraz fotografii • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>abrazja, klif, plaża, mierzeja</i> • wymienia czynniki kształtujące wybrzeża morskie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki wpływające na efekty procesów zewnętrznych • wymienia czynniki decydujące o intensywności wietrzenia na kuli ziemskiej • omawia procesy krasowe • omawia właściwości rozpuszczające wody • odróżnia formy krasu powierzchniowego od krasu podziemnego • odróżnia terasę zalewową od terasy nadzalewowej • odróżnia erozje wgłębną, wsteczną i boczną • wskazuje na mapie delty i ujścia lejkowate • wymienia formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności lodowców • omawia powstawanie różnych typów moren • wymienia przykłady niszczącej i budującej działalności morza • rozróżnia typy wybrzeży na podstawie map i fotografii • wymienia formy terenu powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności wiatru • wyjaśnia różnice między wydumą paraboliczną a barchanem 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia procesy zewnętrzne modelujące powierzchnię Ziemi (erozja, transport, akumulacja) • charakteryzuje zjawiska wietrzenia fizycznego, chemicznego i biologicznego • przedstawia formy i produkty powstałe w wyniku poszczególnych rodzajów wietrzenia • omawia rozwój rzeźby terenu powstałej pod wpływem ruchów masowych • przedstawia czynniki wpływające na przebieg zjawisk krasowych • przedstawia uwarunkowania tempa rozpuszczania skał • omawia cechy rzeźby krasowej • wskazuje na mapie obszary krasowe znane na świecie, w Europie i w Polsce • porównuje cechy rzeki w biegach górnym, środkowym i dolnym • rozpoznaje na rysunkach i fotografiach formy powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności rzek • charakteryzuje typy ujść rzecznych na podstawie mapy i zdjęć satelitarnych • klasyfikuje formy rzeźby polodowcowej na formy erozyjne i formy akumulacyjne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia intensywność poszczególnych rodzajów wietrzenia na Ziemi na podstawie schematu • omawia skutki procesu wietrzenia • omawia genezę wybranych form krasowych powierzchniowych i podziemnych • omawia ruchy masowe • omawia sposoby zapobiegania ruchom masowym oraz minimalizowania ich następstw • wymienia etapy rozwoju form krasu powierzchniowego • podaje cechy rzeźbotwórczej działalności rzeki – erozji, transportu, akumulacji – w jej górnym, środkowym i dolnym biegu • analizuje powstawanie meandrów na podstawie schematu • opisuje niszczącą, transportową i akumulacyjną działalność lodowców • charakteryzuje krajobraz młodoglacjalny • omawia procesy i formy na wybrzeżu stromym • porównuje typy wybrzeży morskich oraz podaje ich podobieństwa i różnice • charakteryzuje niszczącą, transportującą i budującą działalność wiatru 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania procesów rzeźbotwórczych rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzenia • omawia skutki rzeźbotwórczej działalności rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzenia • wykazuje wpływ czynników przyrodniczych i działalności człowieka na grawitacyjne ruchy masowe • przedstawia przykłady ograniczeń w zakresie zagospodarowania terenu, wynikające z budowy geologicznej podłoża, rzeźby terenu i grawitacyjnych ruchów masowych • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania procesów rzeźbotwórczych (erozji i akumulacji) na poszczególnych odcinkach rzeki (górnym, środkowym i dolnym) <p>opisuje fazy rozwoju zakola rzeczego i powstawanie starorzecza na podstawie ilustracji</p>

<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki wpływające na intensywność rzeźbotwórczej działalności wiatru wymienia rodzaje wydm wymienia rodzaje pustyń podaje nazwy największych pustyń na Ziemi 		<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności lodowców górskich i lądolodów wymienia czynniki wpływające na tempo cofania się wybrzeży klifowych przedstawia proces powstawania mierzei na podstawie schematu charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności morza (klif, mierzeja) omawia uwarunkowania procesów eolicznych omawia warunki tworzenia się wydm 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela formy rzeźby erozyjnej i akumulacyjnej działalności wiatru na podstawie fotografii 	
--	--	---	--	--

II. Pedosfera i biosfera

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gleba, przydatność rolnicza gleb, żyzność, urodzajność</i> rozdziela gleby strefowe, śródstrefowe i niestrefowe rozdziela podstawowe profile glebowe wyjaśnia znaczenie terminu <i>formacje roślinne</i> podaje nazwy formacji roślinnych wskazuje na mapie zasięg występowania głównych stref roślinnych wymienia charakterystyczne gatunki roślinne w każdej ze stref roślinnych wymienia piętra roślinne na przykładzie Tatr 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje najważniejsze poziomy glebowe na podstawie ilustracji profili glebowych wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych typów gleb strefowych i niestrefowych podaje charakterystyczne cechy głównych stref roślinnych na Ziemi porównuje piętrowość w wybranych górach świata 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia uwarunkowania powstawania gleb omawia podstawowe profile glebowe omawia cechy głównych typów gleb strefowych, śródstrefowych i niestrefowych wyjaśnia różnicę między żyznością a urodzajnością opisuje rozmieszczenie i warunki występowania głównych stref roślinnych na świecie charakteryzuje piętra roślinne na wybranych obszarach górskich podaje wspólne cechy piętrowości na przykładzie wybranych gór świata 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje czynniki glebotwórcze i procesy glebotwórcze, w tym zachodzące na obszarze, na którym znajduje się szkoła dopasowuje do profili glebowych odpowiednie nazwy gleb omawia przydatność rolniczą wybranych typów gleb na świecie omawia czynniki wpływające na piętrowe zróżnicowanie roślinności na Ziemi 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje profil glebowy i rozpoznaje proces glebotwórczy wskazuje przyczyny zróżnicowania profili glebowych poszczególnych typów gleb wskazuje zależność między klimatem a występowaniem typów gleb i formacji roślinnych w układzie strefowym wykazuje zależność szaty roślinnej od wysokości nad poziomem morza
--	--	---	--	---

III. Zmiany na mapie politycznej

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>państwo, granica państwa, enklawa, eksklawa, terytorium zależne</i> podaje różnice w powierzchni wybranych państw na świecie wymienia największe i najmniejsze państwa świata i wskazuje je na mapie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia różnice między enklawą a eksklawą wskazuje na mapie granice oraz stolice wybranych państw omawia specjalny status Antarktydy wskazuje na mapie świata obszary kolonialne światowych mocarstw w połowie XX w. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia podział terytorialny mórz i oceanów podaje przykłady enklaw, eksklaw i terytoriów zależnych na świecie oraz wskazuje je na mapie omawia przyczyny rozpadu systemu kolonialnego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje wpływ kolonializmu na współczesny podział polityczny świata wskazuje na mapie obszary o niestabilnym statusie przedstawia wpływ kolonializmu i dekolonizacji na dysproporcje 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje historię utworzenia Sudanu Południowego omawia wpływ kolonializmu i dekolonizacji na współczesny podział polityczny świata oraz występowanie konfliktów zbrojnych omawia znaczenie Unii Europejskiej w przemianach społeczno-
--	--	---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> • podaje aktualną liczbę państw świata • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kolonializm, dekolonizacja</i> • wyjaśnia różnicę między integracją a dezintegracją państw • wymienia państwa powstałe po 1989 roku i wskazuje je na mapie świata • podaje przykłady organizacji międzynarodowych • podaje przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie • wyjaśnia znaczenie terminu <i>terroryzm</i> • wskazuje różnice między terroryzmem a konfliktem zbrojnym • wymienia podstawowe wskaźniki rozwoju gospodarczego i społecznego państw • wyjaśnia, czym jest PKB 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia państwa europejskie, które w połowie XX w. miały posiadłości kolonialne • wymienia płaszczyzny integracji państw lub obszarów • wymienia główne cele działalności wybranych organizacji międzynarodowych • wskazuje na mapie świata obszary ważniejszych konfliktów zbrojnych i miejsca zamachów terrorystycznych • wymienia cechy terroryzmu • wymienia czynniki wpływające na rozwój państw • omawia prawidłowości w zróżnicowaniu przestrzennym państw świata pod względem PKB <i>per capita</i> • wyjaśnia, czym są HDI i MPI • wymienia kraje o najwyższych i najniższych wartościach HDI oraz o najwyższych wartościach MPI 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia wpływ kolonializmu i dekolonizacji na ludność byłych kolonii oraz jej kulturę i migracje • podaje przyczyny procesów dezintegracyjnych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej pod koniec XX w. • opisuje działalność ONZ • omawia przyczyny współczesnych konfliktów zbrojnych w wybranych regionach świata • opisuje wybrane konflikty zbrojne • omawia przyczyny zwiększania się dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym państw • omawia strukturę PKB według trzech głównych sektorów gospodarki • wyjaśnia, czym jest wartość dodana brutto (WDB) 	<p>w rozwoju państw powstałych po rozpadzie kolonii</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia skutki kolonializmu i dekolonizacji • opisuje kształtowanie się mapy politycznej świata do 1989 roku • omawia wpływ przemian społeczno-ustrojowych po 1989 roku na podział polityczny świata • analizuje przyczyny i skutki integracji europejskiej • opisuje tendencje dezintegracyjne w Europie na przykładzie Katalonii • omawia skutki współczesnych konfliktów zbrojnych i terroryzmu • porównuje strukturę PKB państw znajdujących się na różnych poziomach rozwoju gospodarczego • omawia prawidłowości przestrzenne w zróżnicowaniu państw świata pod względem PKB, HDI i MPI • porównuje cechy krajów o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego na wybranych przykładach 	<p>-gospodarczych państw członkowskich</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje działalność wybranej organizacji międzynarodowej • omawia wpływ konfliktów zbrojnych na społeczeństwo i gospodarkę państw • przedstawia wpływ mediów na społeczny odbiór przyczyn i skutków konfliktów na świecie na wybranych przykładach • omawia działania, które są podejmowane przez organizacje międzynarodowe i rządy państw w celu ograniczenia terroryzmu • opisuje ekonomiczne, demograficzne i społeczne cechy państw o różnym poziomie rozwoju gospodarczego
---	--	--	--	---

IV. Ludność i osadnictwo

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje aktualną liczbę ludności świata • wymienia najludniejsze państwa świata i wskazuje je na mapie • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>przyrost naturalny, współczynnik urodzeń, współczynnik zgonów, współczynnik przyrostu naturalnego</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>eksplozja demograficzna, regres demograficzny</i> • wymienia etapy rozwoju demograficznego ludności • wyjaśnia znaczenie terminu <i>współczynnik dzietności</i> • wymienia typy demograficzne społeczeństw • podaje przykłady państw, których społeczeństwa się starzeją 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia różnice w zaludnieniu regionów • oblicza współczynniki urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego • podaje przyczyny eksplozji demograficznej i regresu demograficznego • podaje przykłady państw, w których występuje eksplozja demograficzna lub regres demograficzny • omawia model przejścia demograficznego • porównuje piramidy wieku i płci sporządzone dla wybranych krajów świata • wymienia przyczyny starzenia się społeczeństw • omawia wybrane czynniki rozmieszczenia ludności na świecie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje dynamikę zmian liczby ludności świata • omawia zróżnicowanie przyrostu naturalnego na świecie • opisuje etapy rozwoju demograficznego na wybranych przykładach • omawia zróżnicowanie struktury wieku na świecie • charakteryzuje typy demograficzne społeczeństw na podstawie piramidy wieku i płci na wybranych przykładach • omawia czynniki kształtujące strukturę wieku • omawia przestrzenne zróżnicowanie współczynnika dzietności na świecie • przedstawia uwarunkowania rozmieszczenia ludności na świecie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny zmian tempa wzrostu liczby ludności w skali globalnej i regionalnej • analizuje zróżnicowanie przestrzenne współczynnika przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych • omawia społeczno-kulturowe uwarunkowania zróżnicowania modelu rodziny • opisuje zróżnicowanie demograficzne społeczeństw • omawia zróżnicowanie współczynnika feminizacji i współczynnika maskulinizacji na świecie • omawia prawidłowości w rozmieszczeniu ludności na świecie • opisuje problemy uchodźców 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia skutki zmian tempa wzrostu liczby ludności na świecie • ocenia skutki wysokiego i niskiego przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych • ocenia skutki eksplozji demograficznej i regresu demograficznego • analizuje i ocenia zróżnicowanie mieszkańców różnych regionów świata pod względem dzietności • omawia konsekwencje starzenia się społeczeństw oraz zróżnicowanie przestrzenne tego zjawiska • przedstawia społeczno-ekonomiczne i ekologiczne skutki nadmiernej koncentracji ludności • analizuje skutki migracji w krajach emigracyjnych i w krajach
---	--	--	--	---

<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki rozmieszczenia ludności na Ziemi wymienia bariery osadnicze wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ekumena, subekumena, anekumena, gęstość zaludnienia</i> wymienia najgęściej zaludnione kraje na świecie wyjaśnia znaczenie terminów: <i>imigracja, emigracja, reemigracja, saldo migracji, współczynnik salda migracji</i> dokonuje podziału migracji ze względu na zasięg podaje główne kierunki współczesnych migracji na świecie wskazuje na mapie przykładowe kraje emigracyjne i kraje imigracyjne wymienia państwa, które w ostatnim czasie przyjęły najwięcej uchodźców wymienia odmiany ludzkie wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rasizm, mniejszość narodowa, mniejszość etniczna</i> wymienia mniejszości narodowe w Polsce wymienia przykłady języków urzędowych i języków sztucznych podaje nazwy najbardziej rozpowszechnionych języków świata wyjaśnia, czym jest <i>wskaźnik analfabetyzmu</i> wyjaśnia znaczenie terminu <i>religia</i> wymienia wybrane religie świata wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kultura, krąg kulturowy</i> wymienia główne kręgi kulturowe na świecie wyjaśnia znaczenie terminu <i>przestrzeń</i> wymienia rodzaje jednostek osadniczych wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wieś, miasto</i> wyjaśnia znaczenie terminu <i>urbanizacja</i> wymienia płaszczyzny urbanizacji 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje obszary największej i najmniejszej koncentracji ludności na świecie oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego podaje główne przyczyny migracji zagranicznych na świecie wskazuje na mapie przykłady krajów o dodatnim i ujemnym saldzie migracji zagranicznych wyjaśnia, czym jest uchodźstwo opisuje rozmieszczenie odmian ludzkich na świecie wyjaśnia różnice między narodem a grupą etniczną wymienia przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem narodowościowym i etnicznym wymienia przykłady rodzin językowych omawia zróżnicowanie językowe ludności świata wyjaśnia, czym jest wskaźnik skolaryzacji przedstawia strukturę religijną ludności świata wymienia trzy wielkie religie uniwersalne podaje przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem religijnym opisuje wybrane kręgi kulturowe na świecie omawia geograficzne znaczenie pojęcia przestrzeni wyjaśnia, jak zmienia się postrzeganie przestrzeni wraz z wiekiem wymienia kryteria podziału jednostek osadniczych na wsie i miasta wymienia czynniki lokalizacji jednostek osadniczych i rozwoju sieci osadniczej 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje bariery ograniczające osadnictwo i podaje ich przykłady opisuje różnice w gęstości zaludnienia kontynentów opisuje migracje wewnętrzne omawia współczesne migracje zagraniczne i wymienia kraje, do których w ostatnich latach przybyło najwięcej imigrantów wyjaśnia przyczyny dodatniego lub ujemnego salda migracji w wybranych krajach świata przedstawia rozmieszczenie państwa o dodatnim i ujemnym saldzie migracji wskazuje różnice między uchodźstwem a migracjami ekonomicznymi omawia różnice między mniejszością narodową a mniejszością etniczną opisuje strukturę narodowościową i etniczną ludności Polski przedstawia podział indoeuropejskiej rodziny językowej omawia przyczyny upowszechniania się wybranych języków na świecie omawia wartości wskaźnika analfabetyzmu i wskaźnika skolaryzacji w wybranych krajach opisuje zróżnicowanie religijne ludności świata omawia strukturę wyznaniową w wybranych państwach i w Polsce opisuje zróżnicowanie kulturowe ludności świata przedstawia wartości wyznawane przez społeczności należące do poszczególnych kręgów kulturowych omawia różnice w pojmowaniu przestrzeni przez społeczności znajdujące się na innym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego i żyjące w odmiennych warunkach przyrodniczych omawia czynniki kształtujące sieć wiejską i sieć miejską 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przyczyny i skutki migracji zagranicznych na świecie przedstawia skutki zróżnicowania narodowościowego i etnicznego ludności na przykładzie wybranego państwa przedstawia konsekwencje upowszechniania się wybranych języków na świecie analizuje zróżnicowanie struktury wykształcenia ludności na świecie omawia główne założenia wybranych religii omawia konsekwencje zróżnicowania kulturowego ludności świata omawia różnice w postrzeganiu przestrzeni w różnych kręgach kulturowych opisuje przemiany w osadnictwie wiejskim w różnych regionach świata charakteryzuje procesy metropolizacji w wybranych regionach świata charakteryzuje typy fizjonomiczne miast i podaje ich przykłady omawia przyczyny wyludniania się obszarów wiejskich na przykładzie Europy wyjaśnia przyczyny depopulacji niektórych wsi w Polsce wyjaśnia przyczyny zacierania się granic między miastem a wsią 	<p>imigracyjnych na przykładzie migracji Ukraińców do Polski w ostatnich latach</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje problemy państw o różnej zwartości socjoetnicznej dostrzega związek między wykształceniem ludności a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju opisuje wpływ wybranych religii na życie człowieka i gospodarkę podaje przykłady wpływu religii na społeczeństwo i gospodarkę w Polsce omawia wkład kręgów kulturowych w dziedzictwo kulturowe ludzkości wyjaśnia na przykładach przyczyny różnic w postrzeganiu przestrzeni przez społeczności należące do różnych kręgów kulturowych analizuje na podstawie map cyfrowych zróżnicowanie sieci osadniczej na świecie wyjaśnia różnice między procesami urbanizacji zachodzącymi w państwach o niskim i wysokim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego analizuje przyczyny i skutki urbanizacji w wybranych regionach świata wiąże typy fizjonomiczne miast z kręgami cywilizacyjnymi oraz poziomem rozwoju gospodarczego państw <p>proponuje działania, które mogą zapobiec wyludnianiu się wsi</p>
---	---	---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest metropolia • wymienia funkcje miast • wymienia najludniejsze zespoły miejskie świata • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>megamiasto, megalopolis</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>obszar wiejski, wieś</i> • wymienia nowe funkcje obszarów wiejskich 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest wskaźnik urbanizacji, oraz przedstawia jego zróżnicowanie na świecie i w Polsce • podaje przykłady miast o różnych funkcjach • wskazuje na mapie najludniejsze zespoły miejskie świata • wymienia formy zespołów miejskich • podaje przykłady megamiast oraz megalopolis i wskazuje je na mapie • omawia udział ludności wiejskiej w całkowitej liczbie ludności danego kraju • opisuje udział obszarów wiejskich w powierzchni kraju • przedstawia czynniki rozwoju obszarów wiejskich na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia fazy urbanizacji i ich przebieg w różnych rejonach świata • omawia i rozpoznaje formy zespołów miejskich na świecie • wyjaśnia zależność między udziałem ludności wiejskiej w całkowitej liczbie mieszkańców a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju • opisuje nowe funkcje obszarów wiejskich 		
V. Sektory gospodarki				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia podział gospodarki na sektory • przedstawia sekcje Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>globalizacja, indeks globalizacji</i> • 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje poszczególne sektory gospodarki i ich funkcje • przedstawia zmiany znaczenia sektorów gospodarki wraz z rozwojem cywilizacyjnym • omawia wzrost udziału usług w strukturze zatrudnienia wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju • wskazuje na mapie kraje o najwyższym i najniższym indeksie globalizacji na świecie • wymienia płaszczyzny globalizacji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia strukturę zatrudnienia i strukturę WDB według sektorów gospodarki oraz zmiany tych struktur w czasie w wybranych krajach świata • opisuje zmiany struktury zatrudnienia i struktury WDB według sektorów gospodarki w Polsce • podaje przyczyny zmian znaczenia sektorów gospodarki • wymienia przykłady działalności znajdujących się na pograniczu sektorów gospodarki <p>przedstawia przejawy globalizacji na płaszczyznach: gospodarczej, społecznej i politycznej</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jak zmieniają się struktura zatrudnienia i struktura WDB według sektorów gospodarki wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju • klasyfikuje działalność gospodarczą według PKD • omawia pozytywne i negatywne skutki globalizacji na przykładzie Polski 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzega zacieranie się różnic między sektorem przemysłowym a sektorem usługowym • przedstawia wpływ globalizacji i rozwoju technologii na zmiany w zatrudnieniu oraz przemiany wewnątrzsektorowe
VI. Rolnictwo				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa • wymienia formy użytkowania ziemi • podaje rodzaje terenów tworzących strukturę użytków rolnych • wymienia kryteria podziału rolnictwa • wymienia typy rolnictwa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa udział użytków rolnych w powierzchni kraju w wybranych państwach • opisuje zróżnicowanie struktury użytków rolnych w wybranych krajach • omawia strukturę użytkowania ziemi i strukturę użytków rolnych w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa • porównuje strukturę użytków rolnych w Polsce ze strukturą użytków rolnych w wybranych krajach • omawia typy rolnictwa na świecie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wpływ czynników przyrodniczych i czynników pozaprzyrodniczych na rozwój rolnictwa na świecie • porównuje strukturę użytkowania ziemi w Polsce ze strukturą użytkowania ziemi w wybranych krajach 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany w strukturze użytkowania ziemi wybranych państw • charakteryzuje główne regiony rolnicze świata • omawia dylematy związane z wykorzystywaniem roślin modyfikowanych genetycznie

<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie główne regiony rolnicze na świecie wymienia główne cechy rolnictwa uprzemysłowionego i rolnictwa ekologicznego wyjaśnia znaczenie terminu <i>GMO</i> wymienia państwa, w których uprawia się rośliny modyfikowane genetycznie wymienia główne rośliny uprawne wymienia głównych producentów ryżu, pszenicy i ziemniaków na świecie wyjaśnia różnicę między chowem a hodowlą zwierząt wymienia typy chowu zwierząt wymienia państwa o największym поголовiu wybranych zwierząt gospodarskich wymienia główne typy lasów wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lesistość</i>, <i>wskaźnik lesistości</i> wymienia funkcje lasów wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rybactwo</i>, <i>rybołówstwo</i>, <i>akwakultura</i>, <i>marikultura</i> wymienia najczęściej poławiane gatunki organizmów wodnych wyjaśnia, czym jest <i>przełowienie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega intensywność produkcji rolnej wskazuje główne różnice między rolnictwem ekstensywnym a rolnictwem intensywnym omawia czynniki rozwoju rolnictwa uprzemysłowionego przedstawia zasady rolnictwa ekologicznego dokonyuje podziału roślin uprawnych ze względu na cechy biologiczne podaje przykłady zastosowania wybranych roślin uprawnych omawia różnice między chowem intensywnym a chowem ekstensywnym przedstawia podział zwierząt gospodarskich i kierunki ich chowu wyjaśnia różnice między leśnictwem a gospodarką leśną charakteryzuje główne typy lasów przedstawia rozmieszczenie lasów na Ziemi omawia zmiany lesistości w Polsce opisuje funkcje lasów omawia rozmieszczenie najważniejszych łowisk na świecie podaje przyczyny przełowienia wskazuje nadmiernie eksploatowane łowiska na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje różnice między rolnictwem intensywnym a rolnictwem ekstensywnym wykazuje różnice między rolnictwem uprzemysłowionym a rolnictwem ekologicznym oraz przedstawia ich wady i zalety omawia areal upraw <i>GMO</i> opisuje rozmieszczenie i wielkość produkcji ważniejszych upraw na świecie wymienia czołowych producentów wybranych roślin uprawnych charakteryzuje rozmieszczenie i wielkość поголовia wybranych zwierząt gospodarskich na świecie przedstawia sposoby gospodarowania zasobami leśnymi omawia udział oceanów w światowych połowach przedstawia wielkość połowów i produkcji akwakulturowej na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przyczyny dużego udziału gruntów ornych w strukturze użytkowania ziemi wybranych państw omawia czynniki sprzyjające dużej wydajności rolnictwa w Europie Zachodniej charakteryzuje rolnictwo pierwotne, rolnictwo tradycyjne i rolnictwo rynkowe dokonyuje analizy udziału rolnictwa ekologicznego w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej przedstawia skutki rozwoju rolnictwa uprzemysłowionego i rolnictwa ekologicznego charakteryzuje warunki uprawy roślin: zbożowych, strączkowych, bulwiastych i korzeniowych oraz przemysłowych, a także warzyw i owoców oraz używek omawia czynniki wpływające na zróżnicowanie gatunkowe chowu zwierząt gospodarskich na świecie ocenia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika lesistości na świecie i w Polsce wykazuje skutki rabunkowej gospodarki leśnej w wybranych regionach świata omawia wzrost udziału akwakultury w rybactwie 	<ul style="list-style-type: none"> omawia czynniki, które wpływają na zróżnicowanie wysokości plonów zbóż w wybranych krajach analizuje przestrzenne zróżnicowanie chowu poszczególnych zwierząt gospodarskich i wyjaśnia jego przyczyny uzasadnia konieczność racjonalnego gospodarowania zasobami leśnymi na świecie rozumie zasady zrównoważonej gospodarki leśnej i ochrony przyrody dostrzega związek między wielkością połowów i produkcji akwakulturowej a równowagą ekosystemów wodnych podaje sposoby zapobiegania wyczerpywaniu się zasobów wód morskich i śródlądowych
--	--	--	--	---

VII. Przemysł

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> dokonyuje podziału czynników lokalizacji przemysłu wymienia najważniejsze przyrodnicze, techniczno-ekonomiczne i społeczno-polityczne czynniki lokalizacji przemysłu wymienia działy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii (high-tech) podaje czynniki lokalizacji przemysłu tradycyjnego i przemysłu high-tech 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia różnice między przymusową a związaną lokalizacją przemysłu omawia przyrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu podaje cechy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii porównuje czynniki lokalizacji przemysłu tradycyjnego z czynnikami przemysłu zaawansowanych technologii 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia techniczno-ekonomiczne czynniki lokalizacji przemysłu wymienia korzyści i niekorzyści aglomeracji omawia proces deaglomeracji przemysłu opisuje społeczno-polityczne czynniki lokalizacji przemysłu wymienia behawioralne czynniki lokalizacji przemysłu porównuje cechy przemysłu tradycyjnego z cechami przemysłu zaawansowanych technologii 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia wpływ czynników lokalizacji przemysłu na rozwój wybranych działów przemysłu i rozmieszczenie zakładów przemysłowych opisuje zmiany znaczenia czynników lokalizacji przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii w procesie rozwoju cywilizacyjnego omawia znaczenie przemysłu zaawansowanych technologii podaje skutki dezindustrializacji w wybranych państwach świata 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia przyczyny zmian roli czynników lokalizacji przemysłu w czasie ocenia trafność lokalizacji wybranego zakładu przemysłowego w Polsce ocenia wpływ przemysłu zaawansowanych technologii na rozwój gospodarczy państw i jakość życia ludzi omawia rolę reindustrializacji w gospodarce prezentuje zmiany struktury przestrzennej przemysłu
--	--	--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>industrializacja, dezindustrializacja, reindustrializacja</i> • podaje przykłady dezindustrializacji i reindustrializacji na świecie i w Polsce • wymienia czynniki koncentracji przemysłu • wymienia formy koncentracji przemysłu tradycyjnego • wyjaśnia znaczenie terminu <i>budownictwo</i> • wymienia czynniki rozwoju budownictwa • podaje nazwy odnawialnych i nieodnawialnych źródeł energii • wymienia główne surowce energetyczne • wymienia największych producentów surowców energetycznych na świecie • wymienia głównych producentów i konsumentów energii elektrycznej na świecie • wymienia typy elektrowni • wymienia kraje wytwarzające najwięcej energii jądrowej 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różnice między dezindustrializacją a reindustrializacją przemysłu • podaje przyczyny dezindustrializacji • przedstawia różnice między ośrodkiem przemysłowym a okręgiem przemysłowym • omawia etapy rozwoju okręgu przemysłowego • wymienia formy koncentracji przemysłu high-tech • przedstawia prawidłowości przestrzenne udziału budownictwa w strukturze zatrudnienia na świecie • omawia źródła energii na świecie w podziale na odnawialne i nieodnawialne • przedstawia rozmieszczenie surowców energetycznych na świecie • wymienia odnawialne źródła energii • przedstawia bilans energetyczny i jego zmiany na przestrzeni wieków • omawia gospodarcze znaczenie energii elektrycznej • porównuje wielkość produkcji energii elektrycznej przypadającej na jedną osobę w wybranych krajach • opisuje udział energii jądrowej w całkowitej produkcji energii elektrycznej na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje rozmieszczenie przemysłu tradycyjnego oraz przemysłu high-tech na świecie • omawia przebieg dezindustrializacji w wybranych państwach świata • opisuje gospodarcze znaczenie reindustrializacji • podaje rodzaje i przykłady okręgów przemysłowych na świecie • omawia rozmieszczenie ważniejszych okręgów przemysłowych na świecie • omawia czynniki warunkujące powstanie technopolii • przedstawia rolę budownictwa w gospodarce • charakteryzuje energetykę opartą na nieodnawialnych źródłach energii • charakteryzuje energetykę opartą na odnawialnych źródłach energii • określa udział poszczególnych źródeł energii w bilansie energetycznym świata • omawia bilans energetyczny Polski • dostrzega prawidłowości w zmianach udziału nieodnawialnych i odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym świata • przedstawia strukturę produkcji energii według typów elektrowni w wybranych krajach • porównuje strukturę produkcji energii elektrycznej w Polsce ze strukturą produkcji energii elektrycznej w wybranych krajach Europy i świata • omawia zmiany w strukturze zużycia energii elektrycznej w wybranych krajach • omawia rozwój energetyki jądrowej na świecie • omawia znaczenie energetyki jądrowej na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przebieg industrializacji, dezindustrializacji i reindustrializacji w Polsce • omawia rozmieszczenie ośrodków i okręgów przemysłowych w Polsce • charakteryzuje wybrany okręg przemysłowy w Polsce • charakteryzuje wybrane technopolie na świecie i wskazuje je na mapie • wyjaśnia, czym są klastry, i omawia ich rolę w budowie gospodarki opartej na wiedzy • przedstawia różne oblicza budownictwa na świecie i w Polsce • opisuje skutki wzrostu zapotrzebowania na energię • omawia prawidłowości w zakresie zmian udziału źródeł odnawialnych źródeł w strukturze zużycia energii • przedstawia zalety i wady wybranych typów elektrowni • omawia pozytywne i negatywne skutki rozwoju energetyki jądrowej • omawia plany rozwoju energetyki jądrowej w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii na świecie z uwzględnieniem Polski</i> • prezentuje argumenty przemawiające za potrzebą zharmonizowania stylu budownictwa z krajobrazem przyrodniczym i krajobrazem kulturowym • omawia działania podejmowane na rzecz ograniczenia tempa wzrostu zużycia energii • opisuje nietypowe źródła energii na przykładzie Szwecji • przedstawia związek między strukturą produkcji energii elektrycznej a bezpieczeństwem energetycznym kraju • uzasadnia potrzebę społecznej debaty dotyczącej rozwoju energetyki jądrowej w Polsce
---	--	---	---	--

VIII. Usługi

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje usługi według różnych systemów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia zróżnicowanie sektora usługowego na świecie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie usług w gospodarce państw 	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa stopień zaspokojenia zapotrzebowania na usługi
--	--	--	---------------	--

<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje usługi podstawowe i usługi wyspecjalizowane • wymienia rodzaje transportu i kryteria jego podziału • podaje czynniki rozwoju transportu • wyjaśnia znaczenie terminu <i>łączność</i> • przedstawia podział łączności • wymienia przejawy kształtowania się społeczeństwa informacyjnego • wyjaśnia, czym jest <i>kapitał ludzki</i> • przedstawia wydatki państwa na edukację w wybranych krajach • wymienia państwa przeznaczające największe nakłady na działalność badawczo-rozwojową • wymienia największe banki świata • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>handel zagraniczny, eksport, import, reeksport, bilans handlowy</i> • wymienia przedmioty handlu międzynarodowego • wyjaśnia znaczenie terminu <i>turystyka</i> • wymienia rodzaje turystyki • wymienia kraje, z których przyjeżdża do Polski najwięcej turystów • podaje czynniki wpływające na atrakcyjność turystyczną • wymienia regiony najczęściej odwiedzane przez turystów • wskazuje na mapie główne regiony turystyczne Europy 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia czynniki rozwoju transportu w Polsce • wymienia elementy infrastruktury transportowej • wskazuje miejsce łączności w PKD • omawia rozwój łączności • wymienia czynniki wpływające na innowacyjność i rozwój gospodarki opartej na wiedzy • wymienia główne centra finansowe na świecie • podaje czynniki wpływające na rozwój handlu międzynarodowego • wyjaśnia, na czym polega międzynarodowy przepływ kapitału między państwami • omawia kierunki międzynarodowej wymiany towarowej • wymienia głównych partnerów handlowych Polski • opisuje rodzaje turystyki • omawia rozwój ruchu turystycznego na świecie • charakteryzuje wybrany region turystyczny świata • omawia udział poszczególnych regionów świata w ogólnej liczbie przyjazdów turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje zatrudnienie w sektorze usługowym w Polsce ze strukturą zatrudnienia w usługach w wybranych krajach świata • opisuje transport: samochodowy, kolejowy, morski, wodny śródlądowy, lotniczy i przesyłowy na świecie • przedstawia wady i zalety poszczególnych rodzajów transportu • omawia rozwój telefonii i różnicowanie jego poziomu na świecie • omawia kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego • omawia cechy gospodarki opartej na wiedzy • wyjaśnia znaczenie kapitału ludzkiego w rozwoju gospodarczym • opisuje dostęp do usług edukacyjnych w wybranych krajach • omawia dostęp do usług bankowych w wybranych krajach • opisuje wpływ usług ubezpieczeniowych na życie człowieka • omawia cele Światowej Organizacji Handlu (WTO) • omawia na podstawie mapy różnicowanie przestrzenne obrotów handlu zagranicznego • przedstawia strukturę towarową wymiany handlowej w wybranych krajach • omawia strukturę handlu zagranicznego Polski • prezentuje miejsce Polski w handlu międzynarodowym • przedstawia główne założenia działalności Światowej Organizacji Sprawiedliwego Handlu (WFTO) • przedstawia przyczyny szybkiego rozwoju turystyki na świecie • omawia czynniki wpływające na atrakcyjność turystyczną • opisuje atrakcyjność turystyczną wybranych regionów turystycznych świata 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany znaczenia usług w zależności od fazy rozwoju cywilizacyjnego kraju • analizuje zróżnicowanie gęstości sieci dróg i sieci linii kolejowych na świecie • charakteryzuje uwarunkowania rozwoju transportu: samochodowego, kolejowego, morskiego, wodnego śródlądowego, lotniczego i przesyłowego na świecie • przedstawia zróżnicowanie udziału poszczególnych rodzajów transportu w strukturze przewozów w wybranych krajach • przedstawia rozwój telekomunikacji komputerowej i zróżnicowanie jego poziomu na świecie • przedstawia prawidłowości w zakresie różnicowania dostępu do internetu na świecie • omawia rolę telekomunikacji komputerowej w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego • omawia pozytywne i negatywne skutki kształtowania się społeczeństwa informacyjnego • wyjaśnia, na czym polega wsparcie udzielane młodym, innowacyjnym przedsiębiorstwom – start-upom – przez inkubatory przedsiębiorczości i akceleratory biznesu • przedstawia prawidłowości przestrzenne w zakresie dostępu do usług edukacyjnych i finansowych na świecie • wykazuje związek między nakładami na prace badawczo-rozwojowe a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego państwa • omawia rolę usług w handlu międzynarodowym • analizuje handel międzynarodowy w ujęciu globalnym: podaje wartość światowych obrotów handlu międzynarodowego, opisuje strukturę towarową, wymienia 	<p>w państwach o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie transportu i łączności w rozwoju społeczno-gospodarczym świata i w życiu codziennym • omawia zmiany roli poszczególnych rodzajów transportu wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju • przedstawia zróżnicowanie poziomu innowacyjności gospodarek państw UE na podstawie Europejskiego Rankingu Innowacyjności • omawia rolę giełd w światowym systemie finansowym i gospodarce państw • opisuje znaczenie handlu międzynarodowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego świata • omawia zasady sprawiedliwego handlu i wyjaśnia, dlaczego należy ich przestrzegać • wyjaśnia, jaki wpływ wywiera turystyka na gospodarkę i społeczeństwo krajów wysoko i słabo rozwiniętych • omawia znaczenie usług turystycznych dla rozwoju społeczno-gospodarczego świata
--	--	---	---	--

		<ul style="list-style-type: none">• przedstawia ograniczenia w rozwoju turystyki	najważniejszych eksporterów i importerów <ul style="list-style-type: none">• opisuje skutki rozwoju turystyki na świecie• omawia usługi turystyczne w Polsce• podaje przykłady skutków rozwoju turystyki w swoim regionie• przedstawia najważniejsze miejsca pielgrzymkowe na świecie i w Polsce oraz omawia znaczenie miejsc świętych dla wyznawców poszczególnych religii	
--	--	--	--	--